

МЕДОНОСНА ФЛОРА ПРИРОДНО-КЛІМАТИЧНИХ ЗОН ЖИТОМИРЩИНИ

Лісогурська О. В., асистент
Кривий М. М., Лісогурська Д. В., к. с.-г. н., доценти
Соколюк В. М., д. в. н., професор
Лігоміна І. П., к. в. н., доцент
Житомирський національний агроекологічний університет
м. Житомир, Україна

Запорукою високої продуктивності бджолиних сімей є належна кормова база. Встановлено, що в Україні за останні десятиліття вона зазнала значних негативних змін і наразі є потреба у дослідженні медоносних ресурсів [1–3]. Тому ми поставили перед собою мету дослідити стан медоносної флори природно-кліматичних зон Житомирщини – Полісся та Лісостепу.

Для дослідження структури медоносних угідь були використані статистичні дані Житомирського обласного управління статистики наявності загальних земельних площ (станом на 01.01.2017 р.) та площ посівів за підсумками сівби під урожай 2012–2017 рр. (форма №4-сг) за районами. Земельні площі були згруповані на природні і культурні медоносні угіддя. До групи культурних увійшли основні сільськогосподарські ентомофільні культури (соняшник однорічний, ріпак озимий і ярий і гречка посівна) та медоноси садів і ягідників, до природних – ліси, парки і захисні насадження, болота та медоносне різнотрав'я. У групу медоносного різнотрав'я віднесені перелоги, сіножаті, пасовища та порушені землі (посіви не ентомофільних культур, кладовища, обочини доріг тощо). У окрему групу виділені землі, які не мають практичного значення для бджільництва (землі без рослинного покриву і відкриті водойми).

Встановлено, що у середньостатистичному районі Житомирщини 115,6 тис. га природних угідь та 6,4 – культурних, що у 18 разів вірогідно менше ($p < 0,001$) (табл. 1). За кількістю медоносного різнотрав'я та медоносів лісів, парків і захисних насаджень вірогідної різниці немає. Ці типи медоносів займають у кожному з районів площу від 9 до 14 разів вірогідно більшу, ніж медоноси боліт, основні сільськогосподарські ентомофільні культури та сади і ягідники. Останні три типи медоносних угідь вірогідно не відрізняються між собою за займаними площами. Усі райони Житомирщини, не залежно від ґрунтово-кліматичної зони, одноманітні щодо кількості

Проблеми виробництва і переробки продовольчої сировини та якість і безпечність харчових продуктів

медоносного різнотрав'я ($C_v=26\%$).

Таблиця 1

Медоносна флора Житомирщини, тис. га (n=23)

Вид медоносної флори	M±m	lim	C_v
<i>Природна</i>	115,6±12,50	54,5–304,7	52
Медоносне різнотрав'я	62,4±3,35	34,9–106,7	26
Медоноси лісів, парків і захисних насаджень	48,9±11,02	4,7–223,9	108
Медоноси боліт	4,4±0,65	1,2–12,3	70
<i>Культурна</i>	6,4±0,52	1,7–11,5	39
Ентомофільні культури	1,0±0,11	0,1–2,3	51
Медоноси садів і ягідників	5,4±0,48	1,2–10,3	42
Землі, які не мають практичного значення для бджільництва	7,7±0,93	2,8–22,1	58

Досліджено, що на Поліссі та у Лісостепу Житомирщини однакові площі усіх типів медоносних угідь (табл. 2). Разом з тим культурних медоносних угідь у поліських районах у 23 рази менше ($p<0,001$), ніж природних, а в лісостепових – у 14.

Таблиця 2

Розподіл природних і культурних медоносів за ґрунтово-кліматичними зонами Житомирщини, тис. га

Показники	Ґрунтово-кліматична зона	
	Лісостеп (n=13)	Полісся (n=10)
<i>Природні медоноси</i>		
M±m	6,7±0,57	6,1±0,98
lim	2,8–9,7	1,7–11,5
C_v	31	51
<i>Культурні медоноси</i>		
M±m	94,5±9,55	143,1±23,93
lim	54,5–193,3	69,3–304,7
C_v	36	53
<i>Землі, які не мають практичного значення для бджільництва</i>		
M±m	7,6±1,45	7,7±1,11
lim	2,8–22,1	3,5–14,6
C_v	68	46

У середньому у всіх районах площа під медоносним різнотрав'ям вірогідно однакова, на відміну від інших типів природних угідь.

Проблеми виробництва і переробки продовольчої сировини та якість і безпечність харчових продуктів

Таблиця 3

**Розподіл природних медоносів
за ґрунтово-кліматичними зонами Житомирщини, тис. га**

Показники	Ґрунтово-кліматична зона	
	Лісостеп (n=13)	Полісся (n=10)
<i>Медоносне різнотрав'я</i>		
M±m	65,1±4,56	58,8±4,97
lim	44,6–106,7	34,9–83,5
C _v	25	27
<i>Медоноси лісів, парків і захисних насаджень</i>		
M±m	26,6±6,36	77,9±21,14
lim	4,7–81,7	10,1–223,9
C _v	86	86
<i>Медоноси боліт</i>		
M±m	2,8±0,39	6,5±1,12
lim	1,2–5,9	2,9–10,0
C _v	49	55

З культурних медоносів на Житомирщині поширені ентомофільні культури (соняшник, гречка і ріпак ярий і озимий) та медоноси садів і ягідників (табл. 4).

Таблиця 4

**Розподіл культурних медоносів
за ґрунтово-кліматичними зонами Житомирщини, тис. га**

Показники	Ґрунтово-кліматична зона	
	Лісостеп (n=13)	Полісся (n=10)
<i>Ентомофільні культури</i>		
M±m	5,5±0,49	5,3±0,93
lim	2,2–8,4	1,2–10,3
C _v	32	55
<i>Медоноси садів і ягідників</i>		
M±m	1,2±0,15	0,8±0,13
lim	0,5–2,3	0,1–1,6
C _v	44	52

У середньому в кожному з районів області не залежно від ґрунтово-кліматичної зони сіють однакову кількість ентомофільних культур. Але однорідними за цим показником є лише лісостепові райони (C_v=32%). Щодо наявності медоносів садів і ягідників, то кращими є райони Лісостепу. Під такими медоносами тут у середньому зайнято у 1,5 рази більше (p<0,05) площі, яка залежно від району дуже коливається.

Проблеми виробництва і переробки продовольчої сировини та якість і безпеку харчових продуктів

Отже, на Поліссі Житомирщини кількість природних медоносів у 23 рази вірогідно більша, ніж культурних, у Лісостепу – у 14.

Література

1. Моніторинг медоносної флори Житомирщини. Лісогурська О.В. та ін. Сучасні аспекти збереження здоров'я людини : зб. пр. XI Міжнар. міждисциплін. наук.-практ. конф. 13–14 квіт. 2018 р. Ужгород : УжНУ, 2018. С. 239–241.

2. Перга. Ресурси і технологія виробництва : монографія. Адамчук Л. О. та ін. К. : НУБіП України, 2018. 149 с.

3. Стан органічної кормової бази бджільництва на Житомирщині. О. В. Лісогурська О.В. та ін. Органічне виробництво і продовольча безпека : зб. доп. учасн. VI Міжнар. наук.-практ. конф. Житомир : О. О. Євенок, 2018. С. 507–509.